

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Tord Wennerblom
010-224 54 55

BESLUT
2014-02-28

Diarienummer
511-32243-2011

Sida
1(8)

Beslut om bildande av naturreservatet Högalidsberget i Uddevalla kommun

Innehåll

Beslut om bildande m.m.
Syfte
Beslut om föreskrifter
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Ärendets handläggning
Skälen för beslut
Upplysningar
Ersättningstalan
Kungörelse
Hur man överklagar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Sakägarförteckning
Bilaga 5. Sammanfattning av remissvar
Bilaga 6. Besvärshänvisning, blankett O4

Administrativa uppgifter

Namn:	Naturreservatet Högalidsberget
NVR-ID	2002874
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Uddevalla
Ungefärlig mittpunkt	6463070 325200
Fastigheter och ägare:	Jättesås 1:5, Forshälla-Tålleröd 1:1, Se sakägarförteckning, bilaga 4
Nyttjanderättsinnehavare:	
Areal (ha):	12
Förvaltare:	Länsstyrelsen
Naturgeografisk region:	Dalslands kuperade skogslandskap
Objektskategori:	Ä; Ädellövskog
IUCN-kategori:	Ia Strikt naturreservat

Beslut om bildande m.m.

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen.

Namnet ska vara Naturreservatet Högalidsberget.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen i bilaga 3. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m..

Länsstyrelsen utser Västkuststiftelsen som förvaltare av naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 21 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m..

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara den naturskogsartade hedekskogen samt de lövrika bergbranterna i gynnsamt tillstånd.
- bevara den rika och skyddsvärda trädlevande lavfloran i gynnsamt tillstånd, vilken bl a inkluderar Sveriges enda nu kända växtplats för den akut hotade (CR) atlantisk vårtlav *Pyrenula occidentalis*, liksom de starkt hotade (EN) arterna jättelav *Lobaria amplissima* och örtlav *Lob-aria virens*, samt de sårbara (VU) arterna liten sönderfallslav *Bactrospora corticola*, stiftkvistlav *Fellhaneropsis vezdae* och violettgrå porlav *Pertusaria multipuncta*.

Syftet ska tryggas genom att:

- skogen får möjlighet att fritt utvecklas mot ett naturskogstillstånd med en stor mängd gamla och senvuxna träd och en hög andel stående och liggande död ved.
- lövskogsmiljöerna inte tillåts växa igen med granskog.
- tillämpa en adaptiv skötsel i växtlokal för atlantisk vårtlav.

Beslut om föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap 5 § miljöbalken)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Uppföra byggnad eller anläggning.
2. Anlägga väg.
3. Anlägga luft- eller markledning, stängsel eller hägnad.
4. Anordna upplag.

5. Borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika eller dämna.
6. Avverka eller utföra annan skogsbruksåtgärd.
7. Ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.
8. Använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.

Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel och som framgår under B nedan.
- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, anlägger vandringsled och sätter upp informationstavla i enlighet med eventuell överenskommelse som tecknas med berörd fastighetsägare i särskild ordning.
- Föreskrift A.6 gäller inte när ägaren till Jättesås 1:5 eller dennes folk, i syfte att underlätta framkomlighet, avverkar högst 15 stycken granar inom område markerat som drivningsväg på kartan i bilaga 1. Virket ska då läggas åt sidan och får inte tas ut ur naturreservatet, men fastighetsägaren får dock avbarka virket om denne så önskar.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (7 kap 6 § miljöbalken)

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas.

1. Utmärkning av naturreservatets yttergräns enligt Naturvårdsverkets riktlinjer.
2. Inom område som markeras i beslutskarta, bilaga 1, vid behov genomföra adaptiv skötsel i form av små manuella luckhuggningar i enlighet med rekommendationerna i naturvårdsverkets Åtgärdsprogram för bevarande av atlantisk vårtlav *Pyrenula occidentalis*.
3. Genomföra undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

Åtgärder enligt 2 och 3 ovan genomförs om överenskommelse kan nås med berörd fastighetsägare om vandringsled fram till naturreservatet.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 §)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Framföra motordrivet fordon annat än i samband med uttransport av fällt vilt med s.k. älgdragare eller motsvarande.
2. Bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och liggande träd och buskar
3. Gräva upp kärlväxter, samla in mossor, lavar, insekter och vedlevande svampar
4. Sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift
5. Utplantera växt- eller djurart.

Föreskrifter enligt C ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel och som framgår under B ovan.
- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, anlägger vandringsled och sätter upp informationstavla i enlighet med eventuell överenskommelse som tecknas med berörd fastighetsägare i särskild ordning.
- När Länsstyrelsen, eller den Länsstyrelsen utser, genomför naturinventeringar vilka även kan innebära insamling av arter i vetenskapligt syfte.
- Vid transplantering av atlantisk vårtlav som utförs av Länsstyrelsen, eller den Länsstyrelsen utser, enligt naturvårdsverkets Åtgärdsprogram för bevarande av atlantisk vårtlav.
- Föreskrift C 1 gäller inte för ägaren till fastigheten Jättesås 1:5 eller dennes folk inom område markerat som drivningsväg på kartan bilaga 1 i samband med skogsbruksåtgärder i den av naturreservatet omslutna delen av fastigheten. Eventuella körsador ska repareras av den som förorsakat skadorna senast en månad efter det att skador uppkommit.

Beskrivning av naturreservatet

Högalidsberget utgör en av de mest iögonenfallande landskapsformerna i området med sina mycket branta sidor som reser sig 30-50 meter över omgivande mark. Den hedartade och ofta ljusöppna ekskogen är helt dominerande uppe på berget och i branterna mot söder och sydost. I området finns gott om gamla och senvuxna ekar. Den trädlevande lavfloran i området är mycket rik och ett stort antal rödlistade arter är funna. Det finns även många gamla tallar och här och var står enstaka silvergrå torrakor av tall.

Naturreservatets värdekärnor utgörs främst av de prioriterade skogstyperna ädellövskog respektive triviallövskog med ädellövinslag. Gammal och senvuxen ekskog dominerar. Större delen av lövskogen är av Skogsstyrelsen tidigare utpekad som nyckelbiotop. Lavfloran har mycket höga naturvärden och ett stort antal rödlistade trädlevande lavar, särskilt sådana med en oceanisk prägel är påträffade.

Nedanför branterna i sydväst växer lundartad skog med stor trädslagsvariation och örtrik markflora. I den blockiga branten upp mot berget står mest senvuxen hassel, asp, rönn och ek. På flera av dessa träd växer atlantisk vårtlav på sin enda växtplats i Sverige, tillsammans med många andra rödlistade, ofta oceaniska lavar. I branten växer även ett stort bestånd av gräset skogssvingel.

En utförligare beskrivning finns i skötselplanen (bilaga 3).

Planeringsbakgrund

Översiktsplanen för Uddevalla kommun (antagen 2010) redovisar inga intressen som motverkar bildandet av naturreservatet. I kommunens tillägg till översiktsplanen, Riktlinjer för utbyggnad av vindkraftverk (antagen 2011), anges "områden där kommunen i första hand inte vill etablera vindkraft". Naturreservatet ligger inte inom något sådant område. Naturreservatet ligger

inom ett område av "Allmänt intresse för friluftslivet" samt omfattas delvis av utpekade "Ekologiskt känsliga områden". Naturreservatet gränsar till område av riksintresse för vindbruk (Energimyndigheten 2013).

Ärendets handläggning

Naturreservatsarbetet initierades under våren 2005 efter diskussioner med markägarna och Skogsstyrelsen. Dialog om naturreservatets avgränsning har skett i flera omgångar. P.g.a. oklarheter i en fastighetsgräns har Lantmäteriet 2011 gjort en fastighetsbestämning.

Beröda markägare har den 22 november 2011 förelagts enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m m att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan. I förslaget var den föreslagna gränsen inte helt korrekt. Markägarna informerades om den korrekta gränsen i skrivelse den 19 mars 2012.

Förslaget till naturreservat har den 22 november 2011 remitterats till Uddevalla kommun, SGU och Skogsstyrelsen.

[REDACTED]
[REDACTED] Västskuststiftelsen
LRF Väst, Uddevalla naturskyddsförening och Naturcentrum AB har den 22 november 2011 fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

De synpunkter som inkommit på förslaget, och Länsstyrelsens kommenterar och ändringar med anledning av dessa, sammanfattas i bilaga 5. Utöver de ändringar som anges i bilaga 5 har införts ett undantag från föreskrifterna vad avser en drivningsväg över naturreservatet till förmån för fastigheten Jättesås 1:5.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Högalidsberget är en av länets absolut mest värdefulla lokaler för oceaniska och suboceaniska lavar. I området finns förutom fyra olika *Lobaria*-arter (lunglavar) även västlig njurlav, mussellav, violettgrå porlav och grynig lundlav. Dessutom växer i området, på sin enda kända växtplats i Sverige, den extremt oceaniska arten atlantisk vårtlav. Förutom den oceaniska lavflocken växer här en handfull övriga rödlistade lavar.

Naturreservatet består av skog med mycket höga strukturella värden. På berget växer gammal krattartad ekskog med stora naturskogs kvaliteter. Framför allt är tillgången på gamla och senvuxna träd mycket god. På rikare marker, ofta i eller strax under bergsbranter växer blandlövskog med bl a asp, sälg och björk med inslag av ädla lövträd som ek, ask och lind. Där finns ofta gott om död ved.

Ädellövskogar och triviallövskogar med ädellövsinslag är prioriterade skogstyper i den nationella och regionala strategin för formellt skydd av skogsmark. Dessutom ligger Högalidsberget inom den skogsbiologiska värdeparken "Bredfjället" med de utpekade ansvarsmiljöerna triviallövskog med ädellövsinslag och ädellövskog. Större delen av naturreservatet utgörs av en nyckelbiotop registrerad av Skogsstyrelsen redan år 1997.

Sammantaget anser Länsstyrelsen att områdets naturvärden är mycket höga och att det är angeläget att dessa bevaras och utvecklas. Skogliga åtgärder i form av t ex gallring och slutavverkning skulle påverka området naturvärden mycket negativt. Länsstyrelsen anser att det krävs ett formellt skydd för att bevarandet av områdets höga naturvärden ska säkerställas på lång sikt

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå det av riksdagen antagna miljömålet Levande skogar.

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap 7 § miljöbalken).

Insektsangrepp

Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter naturreservatsbildningen att vara statens ansvar.

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt. Lagar och föreskrifter som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med naturreservatet ska uppnås är t.ex. följande:

- Regler om körning i terräng i terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen.
- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskydds-förordningen.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Länsstyrelsen.
- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av Länsstyrelsen. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och ska vid behov revideras.

Ersättningstalan

Om överenskommelse om ersättning inte kan träffas, måste sakägare som vill göra anspråk på ersättning eller inlösen väcka talan i Mark- och miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kap 13 § miljöbalken lämnas in till Mark- och miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägaren rätten till ersättning.

Kungörelse

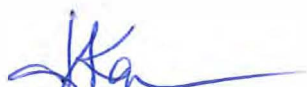
Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i Bohuslänningen.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i Länsstyrelsens författningssamling och gäller omedelbart även om de överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bifogat formulär O4.

I detta ärende har länsöverdirektör Agneta Kores beslutat. Naturvårdshandläggare Tord Wennerblom har varit föredragande. I handläggningen har också deltagit naturvårdsdirektör Sven Swedberg, funktionschef Johan Jan-nert, antikvarie Lisa Ragnarsson, arkitekt Matilda Wirebro och länsjurist Anders Hjalmarsson.

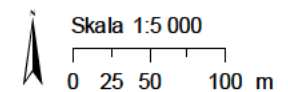

Agneta Kores

Tord Wennerblom

Beslutskarta
Naturreservatet
HÖGALIDSBERGET
Uddevalla kommun

- Naturreservat
- Drivningsväg
- Art-anpassad skötsel*

*Avser små manuella luckhugningar
vid behov för att gynna atlantisk
vårlav.

Tillhör Länsstyrelsens beslut:
Datum 2014-02-28
Diarienummer 511-32243-2011

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Illustrationskarta till Länsstyrelsens beslut
om naturreservat enligt 7 kap 4 § miljöbalken

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Bilaga 2

Dnr 511-32243-2011
Beslut 2014-02-28

ÖVERSIKTSKARTA

Naturreservatet HÖGALIDSBERGET Uddevalla kommun

Bakgrundskartan innehåller utdrag ur
GSD Översiktskartan © Lantmäteriet

0 2 4 6 Kilometer

Skötselplan för naturreservatet Högalidsberget i Uddevalla kommun

Ädellövskog i Högalidsberget. Foto: Länsstyrelsen

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	3
DEL A – BESKRIVNING	4
1. Syfte	4
2. Beskrivning av området	4
2.1 Uppgifter om naturreservatet	4
2.2 Allmän beskrivning av området	5
2.3 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning	5
2.4 Områdets bevarandevärden	5
2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar	6
DEL B – SKÖTSEL	7
3 Skötsel och bevarandemål	7
3.1 Utgångspunkter vid indelning av skötselområden och naturtyper	7
3.2 Utgångspunkter för bevarandemål	7
3.3 Skötselområden med mål och åtgärder	7
3.4 Forn- och kulturminnesvård	9
4 Friluftsliv	9
5 Gränsmarkering	10
6 Uppföljning	10
6.1 Uppföljning av skötselåtgärder	10
6.2 Uppföljning av bevarandemål och gynnsamt tillstånd	10
6.3 Revidering av skötselplanen	10
7. Sammanfattning av planerad förvaltning	10
8. Referenser	11

BILAGOR

- Bilaga 3 A. Skötselområden
- Bilaga 3 B. Naturtyper
- Bilaga 3 C. Natura 2000-naturtyper
- Bilaga 3 D. Delområden
- Bilaga 3 E. Artlista

Inledning

Skötselplanen beskriver vad som ska göras i naturreservatet, när och hur ofta det ska göras. Den fastställer också vad som är viktigast att göra om reservatsförvaltaren, d v s den som är ansvarig för naturreservatets skötsel, behöver prioritera. Förutom reservatsförvaltaren vänder sig skötselplanen till markägaren och andra intressenter.

Naturreservatets syften styr vilka föreskrifter (regler) som gäller i naturreservatet och ifall skötsel behövs för att syftena med naturreservatet ska kunna uppfyllas.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att statligt bildade naturreservat sköts. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsynen i statliga naturreservat. Förvaltningen kan överlåtas till andra, t.ex. Väst kuststiftelsen eller den kommun där naturreservatet är beläget. De praktiska skötselåtgärderna utförs oftast av markägare, arrendatorer, entreprenörer eller andra som förvaltaren har skötselavtal med.

Skötselplanen är uppdelad i två delar, A och B. Den första delen är en beskrivande del. Där anges bland annat naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns i naturreservatet. Den andra delen av skötselplanen beskriver naturreservatets bevarandemål och hur naturreservatet ska skötas.

DEL A – BESKRIVNING

1. Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara den naturskogsartade hedekskogen samt de lövrika bergbranterna i gynnsamt tillstånd.
- bevara den rika och skyddsvärda trädlevande lavfloran i gynnsamt tillstånd, vilken bl a inkluderar Sveriges enda nu kända växtplats för den akut hotade (CR) atlantisk vårtlav *Pyrenula occidentalis*, liksom de starkt hotade (EN) arterna jättelav *Lobaria amplissima* och örtlav *Lobaria virens*, samt de sårbara (VU) arterna liten sönderfallslav *Bactrospora corticola*, stiftkvistlav *Fellhaneropsis vezdae* och violettgrå porlav *Pertusaria multipuncta*.

Syftet ska tryggas genom att:

- skogen får möjlighet att fritt utvecklas mot ett naturskogstillstånd med en stor mängd gamla och senvuxna träd och en hög andel stående och liggande död ved.
- lövskogsmiljöerna inte tillåts växa igen med granskog.
- tillämpa en adaptiv skötsel i växtlokal för atlantisk vårtlav.

2. Beskrivning av området

2.1 Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Högalidsberget
NVR -ID	2002874
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Uddevalla
Ungefärlig mittpunkt	6463070 – 325200
Fastigheter och ägare:	Jättesås 1:5, Håkan Magnusson Forshälla-Tålleröd 1:1, Torbjörn Mellin
Nyttjanderättsinnehavare:	Se sakägarförteckning, bilaga 4
Areal (ha):	12
Förvaltare:	Länsstyrelsen
Naturgeografisk region:	Dalslands kuperade skogslandskap
Objektskategori:	Ä; Ädellövskog
IUCN-kategori:	Ia Strikt naturreservat

2.2 Allmän beskrivning av området

Högalidsberget ligger en mil syd-sydost om Uddevalla, strax intill byarna Jättesås och Ryra. Västra sidan av berget har branta sidor som reser sig 40-50 meter över omgivande mark. Dessa branter markerar slutet av en dalgång som med ett pärlband av sjöar leder ner till havet vid Ljungskile. Trots avståndet till havet märks en tydlig oceanisk påverkan längs dalgången.

2.3 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Den historiska markanvändningen är inte närmare undersökt. Spåren av tidigare avverkningar är dock nästan obefintliga. Sannolikt har området historiskt utnyttjats som utmarksbete. Rester av stengärdesgårdar här och var tyder på det. I naturreservatets västra del, nedanför branten, finns dock en lövsuccesion på vad som tidigare varit hävdad mark.

2.4 Områdets bevarandevärden

Högalidsberget ligger inom den skogsbiologiska värdetrakten "Bredfjället" och dess värdekärnor utgörs nästan uteslutande av de prioriterade skogstyperna ädellövskog respektive triviallövskog med ädellövinslag. Större delen av lövskogen är av Skogsstyrelsen utpekad som nyckelbiotop. Lavfloran har mycket höga naturvärden och ett stort antal rödlistade trädlevande lavar, särskilt sådana med en oceanisk prägel är påträffade.

Högalidsberget utgör en av de mest iögonenfallande landskapsformerna i området med sina mycket branta sidor som reser sig 30-50 meter över omgivande mark. Jordarna är generellt tunna och näringsfattiga, och berget går i dagen på många ställen. Gammal och senvuxen ekskog dominerar stort på dessa marker. Nedanför bergsbranterna i väster och söder finns blockmarker tillsammans med ganska mullrika jordar. Här dominerar oftast asp, björk och sälg, men med inslag av hassel och ädellövträd som ask, lind och ek.

Den hedartade och ofta ljusöppna ekskogen är helt dominerande uppe på berget och i branterna mot söder och sydost. I området finns gott om gamla och senvuxna ekar. Många av dessa träd bär filter av fällmossa och andra mossor. Den trädlevande lavfloran i området är mycket rik och ett stort antal rödlistade arter är funna. Spåren efter tidigare avverkningar är nästan obefintliga, men ändå finns ganska få eklågor. En stor del av den döda veden finns istället i form av stående döda ekar eller döda grenar eller stamdelar som fortfarande sitter kvar på de stående träden. Även många av tallarna är mycket gamla och krumma, ofta med starkt vriden ved, och här och var står enstaka silvergrå torrakor.

Nedanför branterna i sydväst växer lundartad skog med stor trädslagsvariation och örtrik markflora. I området växer gott om ek blandat med ofta yngre lövträd som alm, lind, rönn, björk, asp sälg och ask. I väster finns ett litet område som tidigare brukats som åkermark. Här står en tät, 40-50-årig skog bestående av mest björk, gran och sälg. I den blockiga branten upp mot ber-

get står mest senvuxen hassel, asp, rönn och ek. På flera av dessa träd växer atlantisk vårtlav på sin enda växtplats i Sverige, tillsammans med många andra rödlistade, ofta oceaniska lavar. I branten växer även ett stort bestånd av skogssvingel. I nordväst avgränsas naturreservatet av en mycket brant bergvägg med ett hygge nedanför. I branten står främst mycket asp och rönn.

2.4.1 Biologiska bevarandevärden

Naturreservatets bevarandevärden ligger främst i förekomsten av en oceaniskt präglad lavflora med flera mycket sällsynta arter. Högalidsberget hyser den enda i Sverige kända förekomsten av atlantisk vårtlav. Flera andra rödlistade, sällsynta, oceaniska eller suboceaniska arter finns. Välkända arter är jättelav, örtlav, västlig njurlav och mussellav.

För atlantisk vårtlav finns ett av Naturvårdsverket fastställt åtgärdsprogram för hotade arter.

2.4.2 Geovetenskapliga bevarandevärden

Högalidsberget ligger strax öster om områdena med de för Bohuslän annars karaktäristiska bohusgraniten och sedimentgnejsen i Stora Le-Marstrandsformationen. Istället ligger naturreservatet på den i Dalsland och Västergötland dominerande berggrunden som utgörs av grå, homogena eller bandade gnejser som bildats ur magmatiska djupbergarter (s k ortognejser). Landskapet kring Högalidsberget är kuperat med många små men ofta branta berg. Högalidsberget är ett av de mest iögonenfallande bergen i området eftersom det är högt och har mäktiga bergsbranter. Naturreservatets högsta punkt ligger omkring 140 meter över havsnivån, vilket även är den ungefärliga nivån för högsta kustlinjen i området.

2.4.3 Kulturhistoriska bevarandevärden

Inga kända fornlämningar finns i naturreservatet.

2.4.4 Friluftslivsvärden

Friluftslivsvärdena i naturreservatet bedöms vara relativt små, inte minst på grund av den bitvis branta terrängen. Den omedelbara närheten till Bohusleden kan dock ha en viss betydelse. Utsikten från Högalidsbergets ”topp” i väster är vacker.

2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar

Det finns inga byggnader eller anläggningar i naturreservatet.

DEL B – SKÖTSEL

3 Skötsel och bevarandemål

3.1 Utgångspunkter vid indelning av skötselområden och naturtyper

Naturreseptatet är indelat i tre skötselområden. Indelningen utgår från den skötsel som ska genomföras. Skötselområdenas avgränsningar framgår av bilaga 3A.

Skötselområdena är:

1. Ekskog med fri utveckling
2. Barrskog med fri utveckling
3. Lövskog med artanpassad skötsel

I respektive skötselområde förekommer en eller flera naturtyper. I skötselområdena finns även Natura 2000-naturtyper (habitat). Naturtyperna och Natura 2000-naturtypernas avgränsningar framgår av bilagorna 3C-E.

3.2 Utgångspunkter för bevarandemål

Uppföljningsbara bevarandemål ska tas fram för att utvärdera skötseln inom reservatet. Mer detaljerade bevarandemål ska formuleras med utgångspunkt från de beskrivande mål som anges under respektive skötselområde. Dessa mål kompletteras allt eftersom ny kunskap tillkommer. Målen är avsedda att fungera som indikatorer vid det kommande uppföljningsarbetet.

3.3 Skötselområden med mål och åtgärder

Generellt om skötseln av ekskogen (skötselområde 1)

Ur naturvårdssynpunkt kan det möjligen vara motiverat med viss reducering av gran i ekskogen, något som togs med i förslaget till skötselplan år 2011 i form av ringbarkning av gran. Sedan dess har naturvårdsverket fastställt vägledning för förvaltning av skogar i skyddade områden (Rapport 6561, april 2013). I denna sägs att reducering av gran i ädellövskog är prioriterat i de fall granen utgör ett hot mot de prioriterade bevarandevärdena, men att avdödning av gran genom ringbarkning måste planeras med hänsyn till den rådande situationen med granbarkborrar i landskapet. Alternativet är att avverka gran och ta ut ur naturreseptatet. Den branta terrängen innebär dock att detta är svårt och att stor risk för körskador i naturreseptatet föreligger. Då Länsstyrelsen bedömer att några akuta hot mot ekskogens bevarandevärden inte föreligger, samtidigt som det vid remissförfarandet framkommit

tveksamheter kring ringbarkning av gran med hänsyn till risk för insekts-skador i omgivande produktionsskogar, omfattar skötselplanen inga åtgärder för att reducera gran. Framtida utvärderingar får utvisa om graninväxningen är så stor att granreducering är absolut nödvändig. I så fall behöver skötselplanen revideras, i samråd med berörda fastighetsägare, i detta avseende.

Skötselområde 1: Ekskog med fri utveckling

Beskrivning:	Hedartad och ofta ljusöppen ekskog. Gott om gamla och senvuxna ekar. Ovanför rasbranterna finns inslag av tall, gran och triviallöv. Areal 8,61 ha.
Bevarandemål:	Arealen ekskog ska inte minska. Det ska finnas rikligt med död ved och många gamla träd. Inslaget av inväxande granar ska inte öka väsentligt.
Engångsåtgärder:	Inga.
Underhållsåtgärder:	Inga.

Skötselområde 2: Barrskog med fri utveckling

Beskrivning:	Området utgörs dels av den sydligaste delen av en sammanhängande barrskog, dels tallskog på mager mark eller hällar. Tallarna är ofta senvuxna. Areal 1,85 ha
Bevarandemål:	Det ska finnas många gamla träd och mycket död ved.
Engångsåtgärder:	Inga.
Underhållsåtgärder:	Inga.

Skötselområde 3: Lövskog med art-anpassad skötsel

Beskrivning:	Bergsbrant med hassel, asp, ek, alm, rönn och gran. Atlantisk vårtlav fanns 2007 på 13 stycken av dessa träd. Nedanför branten vidtar en 40-50-årig lövsuccession bestående av mest björk, sälg, ek, hassel och relativt mycket gran. Lövsuccessionen är delvis kringgärdad av en stengärdesgård. Areal 1,45 ha.
Bevarandemål:	Atlantisk vårtlav ska finnas kvar med bibehållet eller ökat antal delpopulationer, dvs arten ska

finnas på minst 13 trädstammar. Den naturtyp som atlantisk vårtlav förekommer i ska öka.

Engångsåtgärder:	Inga.
Underhållsåtgärder:	Skötseln ska ske adaptivt (anpassat) enligt de rekommendationer som ges i Åtgärdsprogram för bevarande av atlantisk vårtlav. Det innebär bl a att eventuella åtgärder utförs först efter att utvärdering av populationens utveckling på lokalen gjorts. Skulle en gynnsam utveckling då noteras genomförs inga särskilda åtgärder. Skulle däremot en försämrad utveckling noteras kan föryngringen av lavens substrat i form av små senväxta träd av asp, ek, hassel och rönn gynnas genom små manuella luckhuggningar. Samråd ska ske med lichenologisk expertis. Läs mer om skötselråd m.m. i åtgärdsprogrammet. Eventuellt avverkat virke lämnas kvar i naturreservatet.

3.4 Forn- och kulturminnesvård

Det finns inga kända forn- eller kulturlämningar som kräver någon särskild skötsel.

4 Friluftsliv

Naturreservatets värden för friluftslivet bedöms som ganska små. Behovet av särskild P-plats med markerad led till naturreservatet bedöms därför inte omedelbart föreliggande, även om dialog dock har förts med fastighetsägare om såväl P-plats som markerad led. I den händelse att Länsstyrelsens bedömning visar sig felaktig, och att besöksfrekvensen blir relativt stor, får frågan om P-plats och markerad led väckas på nytt med berörd fastighetsägare. Då avgörs också var informationsskyltar om naturreservatet lämpligen sätts upp.

Lämpligaste utgångspunkt för att besöka naturreservatet är från Bohusleden som går på bilvägen söder om naturreservatet. Därifrån är det som närmast ca 225 m till naturreservatets gräns.

Tillfartsväg

Länsstyrelsens medverkan till underhåll av närmaste tillfartsvägen kan antingen träffas genom en överenskommelse med berörd väghållare* eller genom förrättningsbeslut hos Lantmäterimyndigheten efter det att naturreservatet vunnit laga kraft.

* Jättesås-Hästhagens samfällighetsförening, c/o Nils Mellin, Ödsmålsgård, 450 10 Ljungskile.

5 Gränsmarkering

Reservatets gräns ska märkas ut i fält. Gränsmarkeringar ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar ”Att skylta skyddad natur”.

6 Uppföljning

6.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i reservatet bör dokumenteras av den som utför åtgärden. Av dokumentationen bör framgå:

- åtgärd
- plats (skötselområde)
- kostnad
- tidpunkt
- utförare

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

6.2 Uppföljning av bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske med de metoder som används inom miljöövervakning nationellt eller regionalt eller i samband med Natura 2000-uppföljningen. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i skötselplanen uppfylls och att skötseln fungerar. Uppföljningen kommer vara en viktig hjälp för förvaltarens planering av skötselarbetet.

6.2.1 Uppföljning av förekomsten av atlantisk vårtlav

Förekomsten av atlantisk vårtlav ska undersökas minst vart 10:e år och behov av eventuella åtgärder för att gynna arten ska bedömas (se även underhållsåtgärder för skötselområde 3 ovan).

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras i samråd med berörda fastighetsägare när uppföljningen indikerar att det behövs.

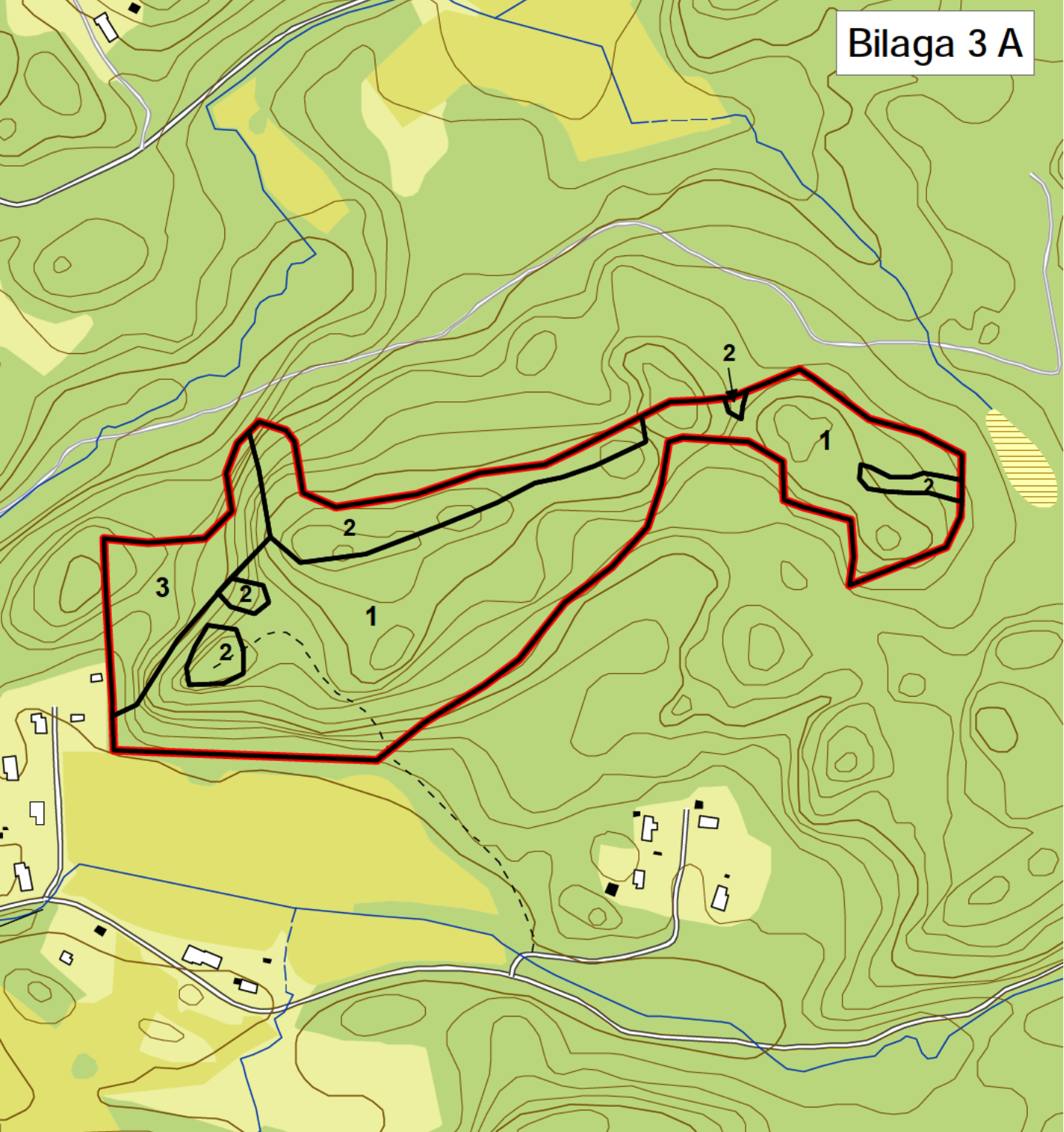
7. Sammanfattning av planerad förvaltning

Tabell 4. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1-3 där 1 är högsta prioritet att genomföra.

Åtgärd	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
Gränsmarkering		Inom ca 1 år efter laga kraft	1
Åtgärder enligt ÅGP för atlantisk vårtlav efter utvärdering av artens status	3	Vid behov eller vart 10:e år	1

8. Referenser

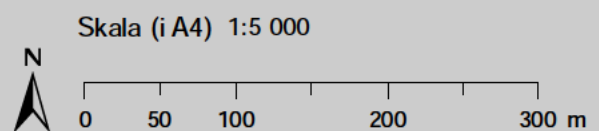
- Naturvårdsverket, 2006. Åtgärdsprogram för bevarande av atlantisk vårtlav. Rapport 5642, Naturvårdsverket, Stockholm.
- Gärdenfors, U. (red.). 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005 – The 2005 red List of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Löfgren, R. & Andersson, L. (red.). 2000. Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Rapport 5081, Naturvårdsverket, Stockholm.
- Naturvårdsverket, 2003. Att skylta skyddad natur. Naturvårdsverket, Stockholm.
- Naturvårdsverket, 2003. Kartering av skyddade områden – skogstyper i naturreservat och nationalparker. Rapport 5282, Naturvårdsverket, Stockholm.
- Nitare, J. (red.), 2000. Signalarter - indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.
- Pålsson, L. (red.). 1998. Vegetationstyper i Norden. TemaNord 1998:510, Nordiska Ministerrådet, Köpenhamn.

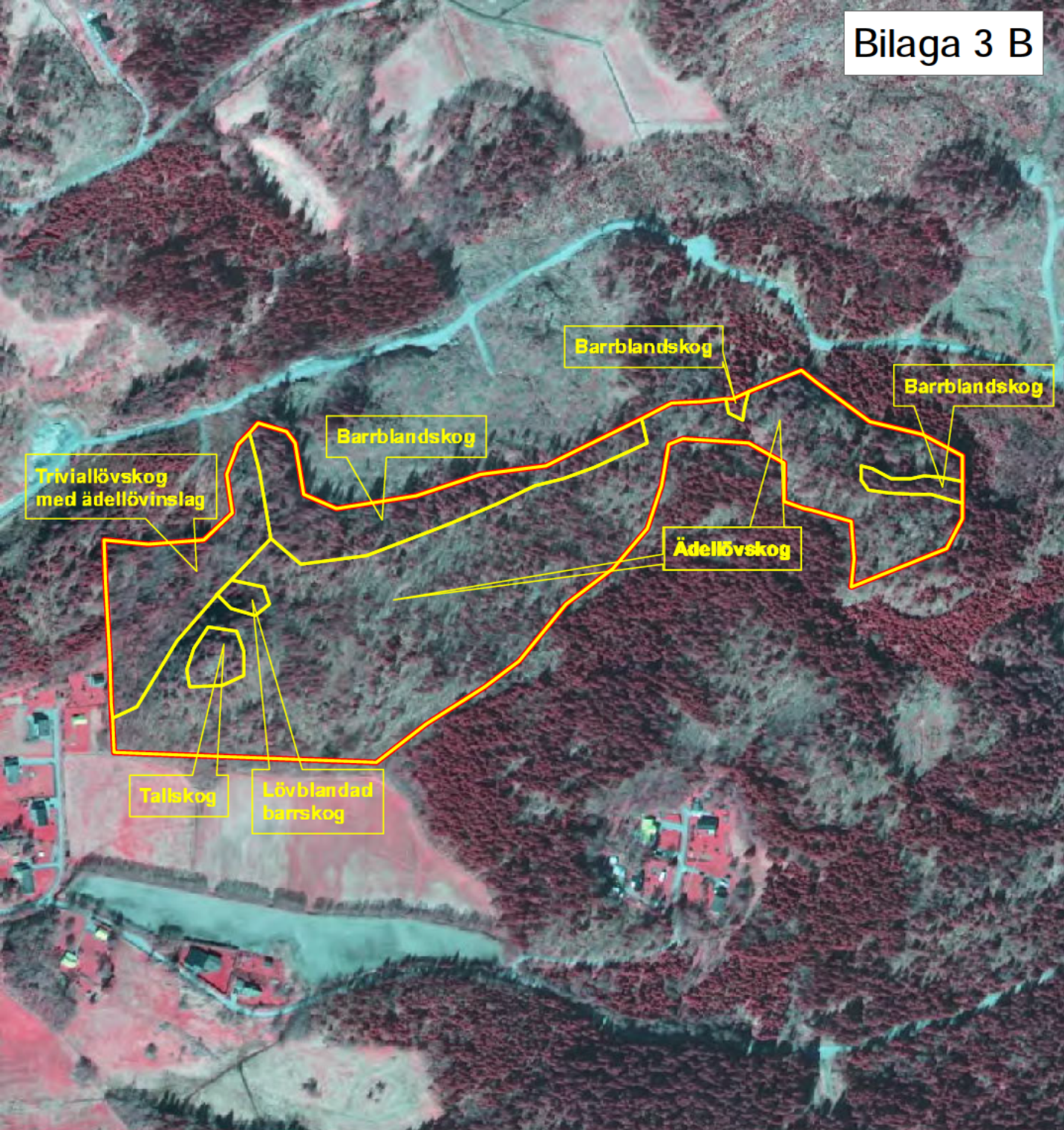
Skötselområden Naturreservatet Högalidsberget, Uddevalla kommun

 Naturreservatets gräns

- 1. Ekskog med fri utveckling
- 2. Barrskog med fri utveckling
- 3. Lövskog med art-anpassad skötsel

Illustrationskarta till skötselplan för natur-reservatet Högalidsberget
Tillhör Länsstyrelsens beslut 2014-02-28, dnr 511-32243-2011

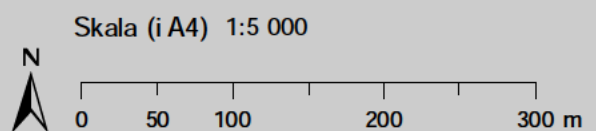
Naturtyper

Naturreseptatet Högalidsberget, Uddevalla kommun

 Naturreseptatets gräns

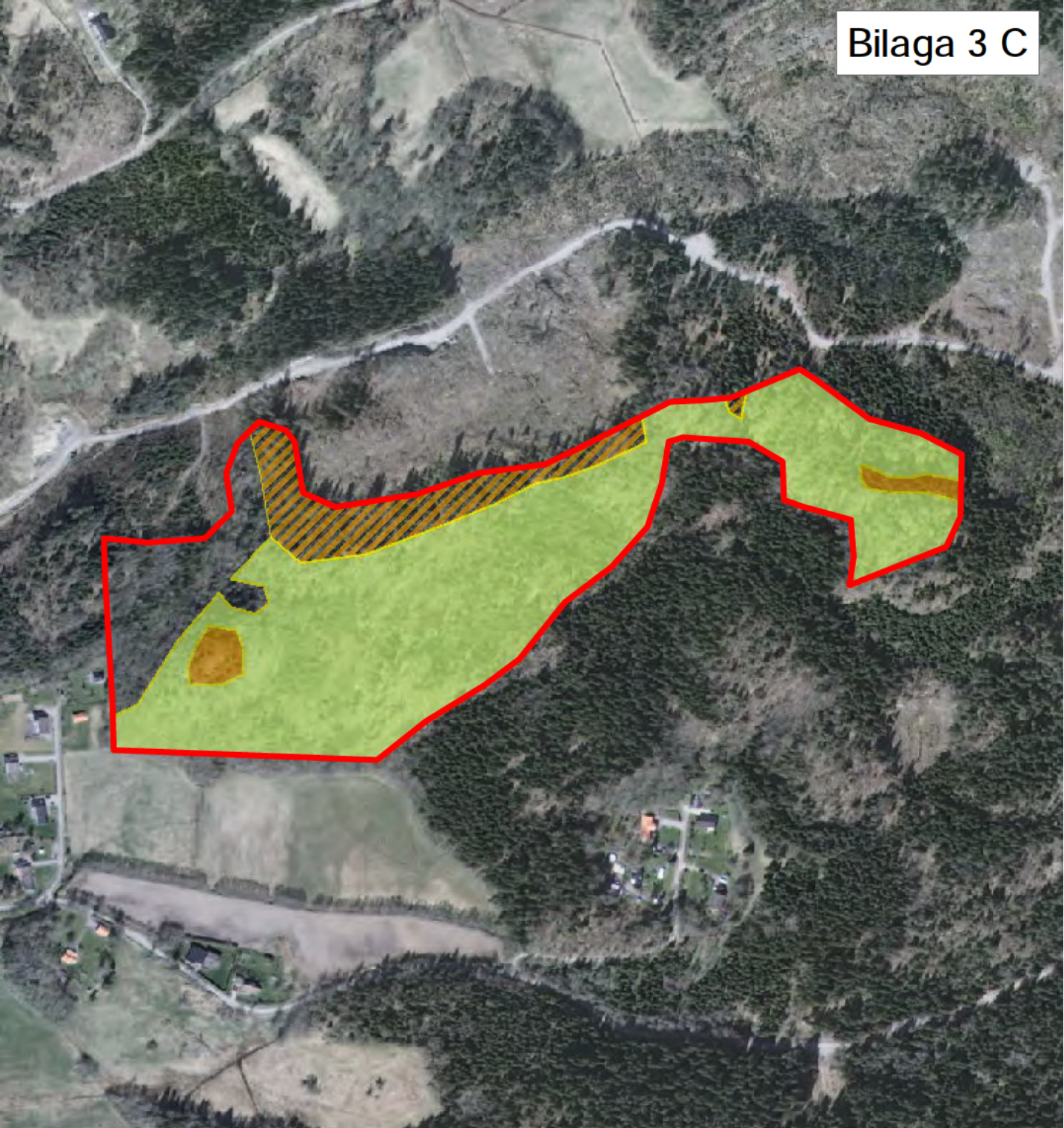

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Illustrationskarta till skötselplan för natur- resevatet Högalidsberget
Tillhör Länsstyrelsens beslut 2014-02-28, dnr 511-32243-2011

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet

Natura 2000-naturtyper Naturreservatet Högalidsberget, Uddevalla kommun

 Naturreservatets gräns

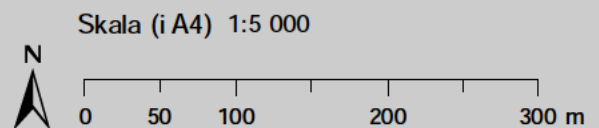
Naturahabitat

 9010 Taiga

 9190 Näringsfattig ekskog

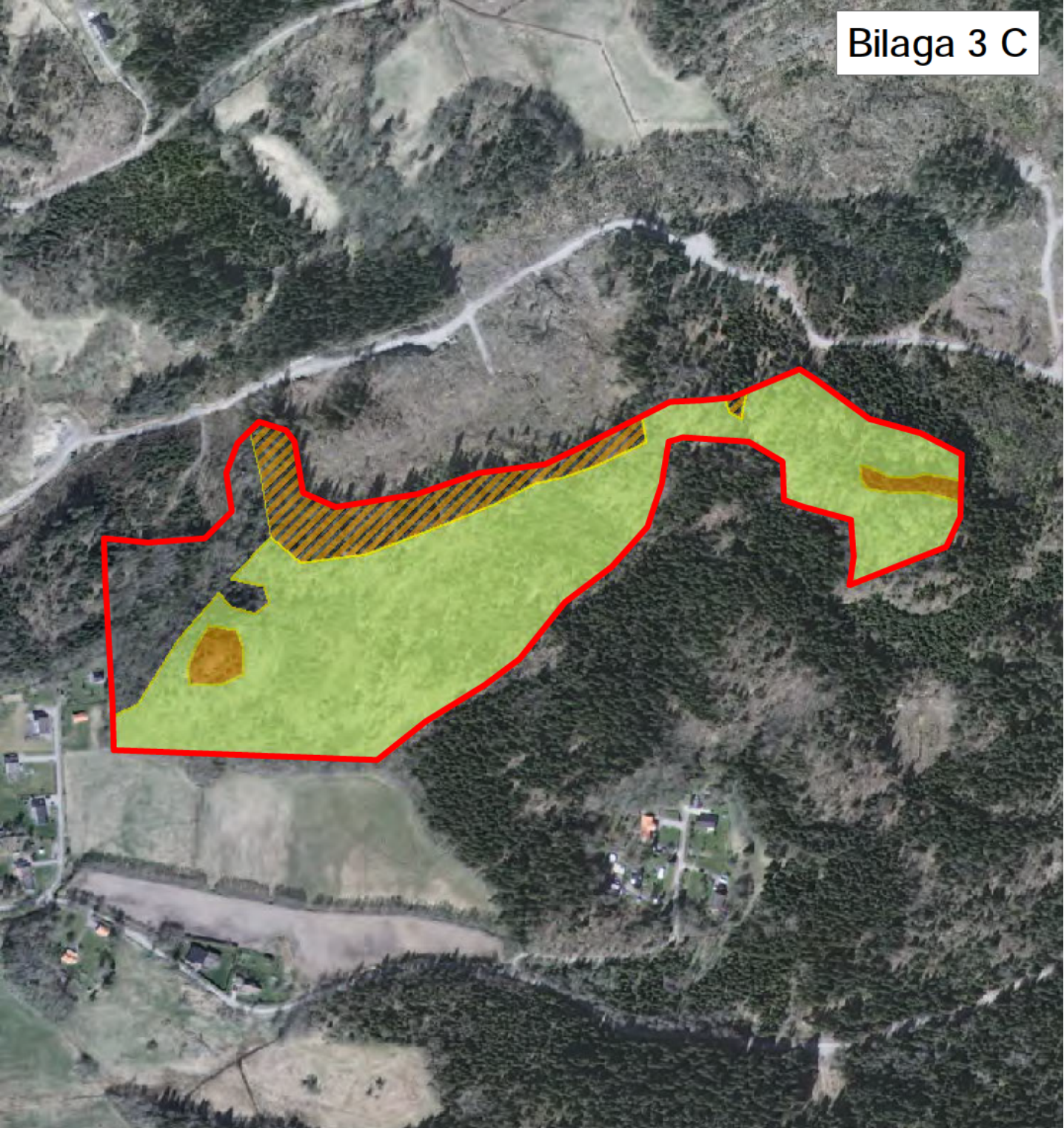
Utvecklingsmark

 9010 Taiga

Illustrationskarta till skötselplan för natur- reservatet Högalidsberget
Tillhör Länsstyrelsens beslut 2014-02-28, dnr 511-32243-2011

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet

Natura 2000-naturtyper Naturreservatet Högalidsberget, Uddevalla kommun

 Naturreservatets gräns

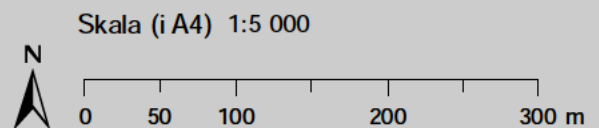
Naturahabitat

 9010 Taiga

 9190 Näringsfattig ekskog

Utvecklingsmark

 9010 Taiga

Illustrationskarta till skötselplan för natur- reservatet Högalidsberget
Tillhör Länsstyrelsens beslut 2014-02-28, dnr 511-32243-2011

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet

Summa markslag och naturtyper

Markslag och naturtyper som ska rapporteras till Naturvårdsverket. Målarealerna är de som förväntas på sikt med i skötselplanen angivna åtgärder. Naturtyper enligt Kartering av skyddade områden (KNAS), Naturvårdsverket 2003.

Markslag	Areal år 2011 (ha)	Målareal (ha)
Barrskog	1,85	1,85
Lövskog	10,06	10,06

Kod	Natura 2000-habitat	Areal år 2014 (ha)	Målareal (ha)
9010	Taiga	0,36	1,76
9190	Näringsfattig ekskog	8,61	8,61

Klassning av samtliga delområden

Delområdena visas i figuren nedan

Delområde	Tillhör skötsel-område	Naturtyp	Natura-habitat	Utvecklingsmark för natura-habitat	Areal (ha)
1.1.1	1	Ädellövskog	9190 Näringsfattig ekskog		8,61
2.1.1	2	Barrblandskog	ej klassat som habitat	9010 Taiga	1,38
2.2.1	2	Tallskog	9010 Taiga		0,21
2.3.1	2	Lövblandad barrskog	ej klassat som habitat		0,09
2.4.1	2	Barrblandskog	9012 Taiga		0,15
2.5.1	2	Barrblandskog	ej klassat som habitat	9010 Taiga	0,03
3.1.1	3	Triviallövskog med ädellövinslag	ej klassat som habitat		1,45

Ortofoto IR

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län

© Lantmäteriet

Förekomst av

- signalarter (S), arter som används för att lokalisera och urskilja skogar med höga naturvärden (Skogsstyrelsen, Nitare 2000)
- rödlistade arter uppdelade enligt Artdatabankens kategorier: Försvunnen (RE); Akut hotad (CR); Starkt hotad (EN); Sårbar (VU); Missgynnad (NT); Kunskapsbrist (DD), (Gärdefors 2005)
- arter (ÅGP) som omfattas av Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för hotade arter
- arter (EU) som är listade i EUs fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1 och art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.
- Andra arter som indikerar höga naturvärden (*) och/eller är sällsynta (r) eller mycket sällsynta (rr).

Källor:

"NBI" Nyckelbiotopsinventeringen, "SH" Svante Hultengren, "LST" Länsstyrelsen

Art	Kategori	Kommentar	Fyndår	Källa
Mossor				
Antrichia curtipendula – fällmossa	S	Allmän-riklig på ek	1997, 2005	NBI, LST
Homalothecium sericeum – guldlockmossa	S	Sparsamt på ek	2005	LST
Leucobryum glaucum – blåmossa	(S)	Sparsam på mark	2005	LST
Neckera complanata – platt fjädermossa	S	Enstaka-sparsam	1997	NBI
Plagiothecium undulatum – vågig sidenmossa	(S)	Allmän på mark	2005	LST
Porella sp – porellor	S	Enstaka-sparsam på ek	1997, 2005	NBI, LST
Rhytidiadelphus loreus – västlig hakmossa	(S)	Allmän på mark	2005	LST
Uloa crispa – krusig ulota	(S)	Rikligt på de flesta lövträd	2005	LST
Lavar				
Arthonia leucopellaea – kattfotslav	S	På gran	?	SH
Arthonia ruana – jaguarfläck	*	På hassel och rönn	?	SH
Arthonia spadicea – glansfläck	S	På hassel	?	SH
Arthonia vinosa – rostfläck	(S)	På ek	?	SH
Bacidia biatorina – grynnig lundlav	NT	På ek	?	SH
Bacidia viridifarinosa – grön lundlav	rr	På ek och säl	?	SH
Bactrospora corticola – liten sönderfallslav	VU	På ek	?	SH
Fellhaneropsis vezdae – stiftkvistlav	VU	På säl	?	SH
Lecanactis abietina – gammelmossgranslav	(S)	På gran och björk, rikligt i granskogen	?, 2005	SH, LST
Lobaria amplissima – jättelav	EN, S	Enstaka-sparsam; på ek	1997	NBI
Lobaria pulmonaria – lunglav	NT, S	Tämligen allmän; på ek+asp	1997, ?, 2005	NBI, SH, LST
Lobaria scrobiculata – skrovellav	NT, S	På ek	?	SH
Lobaria virens – örtlav	EN, S	Enstaka-sparsam; på ek	1997	NBI, SH
Lopadium disciforme – barkkornlav	S	På ek	?	SH
Nephroma laevigatum – västlig njurlav	NT, S	Enstaka-sparsam; på ek	1997, ?, 2005	NBI, SH, LST
Normandina pulchella – mussellav	NT, S	På ek	?	SH
Opegrapha sorediifera – mjölig klotterlav	*	På säl	?	SH
Parmeliella triptophylla – korallblylav	S	Enstaka på ek	?, 2005	SH, LST
Pertusaria hemisphaerica – snöbollslav	*	På ek	?	SH
Pertusaria multipuncta – violettgrå porlav	VU	På björk, säl, hassel och asp	?	SH
Pertusaria pertusa – porlav	*	Rikligt på ek	?, 2005	SH, LST
Pyrenula occidentalis – atlantisk vårtlav	CR, ÅGP	På rönn, asp, hassel och ek	1997?	SH
Sphaerophorus globus – koralllav	S	Nordsida av större stenblock	2005	LST
Sphinctrina turbinata – kortskaftad parasitpik	NT	På porlav på ek	?	SH
Thelotrema lepadinum –	S	Enstaka-sparsam; på rönn och	1997, ?	NBI, SH

havstulpanlav		hassel		
Trapelia corticola – barktrapelia	r	På säl	?	SH
Kärlväxter				
Festuca altissima – skogssvingel	NT, S	Rikligt i och nedan branten i väster	2005	LST
Hepatica nobilis – blåsippe	S	Sparsamt nedanför berget i väster	2005	LST
Tilia cordata – lind	S	Rikligt nedanför berget i sydväst	2005	LST
Svampar				
Phellinus nigrolimitatus – gränsticka	NT, S	På enstaka granolåga	2005	LST